РУБІЖНЕ

ВИВЧЕННЯ ДУМКИ ПІДПРИЄМЦІВ

Підготовлено

Експертним комітетом з стратегічного планування

за допомоги

Проекту «Економічний розвиток міст»

Травень 2007 р.

Зміст:

I. ВСТУП 3
II. МЕТОДОЛОГІЯ 3
III. УГАЗАЛЬНЕНІ ВИСНОВКИ 4
IV. РЕЗУЛЬТАТИ ОПИТУВАННЯ 5
1. Статус підприємства 5
2. Загальна інформація про підприємства в цілому 6
3. Споживачі 8
4. Працівники і робоча сила 10
5. Інформація про наявність виробничих потужностей для підприємницької діяльності 14
6. Послуги органів влади та відносини з ними 16
7. Критично важливі питання 19
8. Загальні враження 20
V. РЕЗЮМЕ 22

ВИВЧЕННЯ ДУМКИ ПІДПРИЄМЦІВ

І. ВСТУП

У Рубіжному у квітні – травні 2007 р. було проведене вивчення думки підприємців серед основних працедавців міста. Дослідження було проведене в рамках діяльності, спрямованої на економічний розвиток громади. Мета цього опитування полягала в тому, щоб зібрати для членів Експертного Комітету по розробці стратегічного плану економічного розвитку міста Рубіжне корисну та достовірну інформацію стосовно думки тих, хто здійснює інвестиції і створює робочі міста в місті. Включені до опитування запитання стосувалися історії та нинішнього стану підприємств, характеру їх підприємницької діяльності, проблем кадрового забезпечення і зайнятості, інформації про наявність виробничих потужностей, про якість послуг органів влади та відносини з ними і про загальне враження про місто як місце здійснення господарської діяльності.

ІІ. МЕТОДОЛОГІЯ

Загалом станом на 04 травня 2007 р. було завершене опитування 38 підприємств. До переліку компаній, які взяли участь в опитуванні, були включені найбільші працедавці міста, а також малі та середні підприємства, які виконують переважно виробничу діяльність. На 38 опитаних компаніях загалом працює 7 000 робітників. Одна компанія має понад 3 000 працівників, одна компанія – понад 1 000. В ході опитування отримано також відповіді 14 середніх підприємств з кількістю працівників від 50 до 356 осіб, а також 22 малих підприємства, де працює не більше 50 робітників. У цьому звіті представлені узагальнені відповіді всіх підприємців.

Щоб стимулювати працедавців до надання повних та відвертих відповідей під час заповнення анкет, вони одержали запевнення в тому, що в цьому звіті не будуть вміщені посилання на конкретні підприємства і буде збережена конфіденційність анкет.

У відповідях учасників анкетування, що представляють різні галузі економіки (хімічна та обробна промисловість (переважно паперова, харчова й текстильна галузі); будівництво; сфера послуг і торгівля) були виявлені значні відмінності, що підтверджується в багатьох проаналізованих даних.

Хоча опитування 38 підприємств не може повністю відобразити думку всіх підприємницьких кіл міста Рубіжного, однак вони представляють значну частину місцевої економіки – традиційних працедавців, а також сектора малих і середніх підприємств, який системно зростає.

III. УЗАГАЛЬНЕНІ ВИСНОВКИ

1. У місцевій економіці спостерігається стійка тенденція розвитку середніх та малих підприємств. В результаті припинення діяльності хімічного гіганту «Красітєль» та вивільнення великої кількості кваліфікованої робочої сили створились прекрасні умови для розвитку МСП. Однак, значну роль в місцевій економці відіграють підприємства традиційної для міста галузі, а саме хімічної. Завдяки наявності вищих навчальних закладів, а також науково-дослідницьких відділів на самих підприємствах не припиняється процес винаходів та нових наукових розробок. Вони практично втілюються у життя та започатковують нові види хімічного виробництва – виробництво нових біохімічних речовин, полімерних матеріалів, фармацевтичних виробів, інших речовин органічного синтезу тощо. Підприємства ідуть навіть на дослідження потреб російського ринку в хімічних речовинах незакінченого циклу, швидко орієнтуючись в налагодженні технології їх виробництва.

2. Загальна кількість працівників на підприємствах – респондентах становить 7 000 осіб (порівняно з 7416 минулого року). Тенденція зменшення робочих місць спостерігається і виходячи із прогнозних даних на 2008 рік. Однак, деякі підприємства, в основному підприємства малого бізнесу зазначили, що впродовж двох наступних років планують створити понад 276 нових робочих місць.

3. Показник експортної орієнтованості місцевої економіки складає 23%, основним предметом експорту є продукція Рубіжанського казенного хімічного заводу «Заря» та Рубіжанського картонно-тарного комбінату. Частина опитаних підприємців (переважно представники малих і середніх підприємств) обслуговують, головним чином, місцевий та регіональний ринки. Значна частина продукції, а саме 68% реалізується в інші регіони України, 9% – в межах області.

4. До числа позитивних результатів можна віднести те, що підприємці оцінили якість 31% своєї робочої сили на «відмінно», а 43% – на «добре», що свідчить про належний рівень задоволеності робочою силою. Частка «задовільних» працівників становить 24%, і 1% працівників одержали оцінку «погано». Середня зарплатня в 2007 р. зросла до 1218 грн. на місяць. Вісімнадцять підприємств відчувають брак робітників (пекар, електрозварювальник, електромонтер тощо), спеціалістів з необхідними навичками, головним чином у технічній та адміністративній сферах (менеджер, менеджер із зовнішньоекономічної діяльності, технолог, еколог, фармацевт, мікробіолог)

5. Вісімнадцять із 38 підприємств планують модернізувати або вдосконалити наявні в них виробничі потужності з метою розширити свій бізнес у місті Рубіжному. Загальна сума інвестицій по підприємствах – респондентах може скласти **608 542 000** грн. Ні одне підприємство не вирішує однозначно перенести свій бізнес до інших адміністративно-територіальних одиниць і це є позитивним показником для міста Рубіжного. Тільки сім підприємств розглядають можливість розширити свій бізнес поза межами Рубіжного, зазначив при цьому пошук кращого бізнес-клімату в іншому місті.

6. Загалом, якість послуг місцевих органів влади була оцінена в середньому на 2,9 за 4-бальною шкалою, де найвищим балом є «1». Серед проблем, які були названі підприємцями, як такі, що потребують вирішення : утримання шляхів, житлове будівництво, збір та вивіз сміття, охорона правопорядку, громадський транспорт, розвиток інфраструктури.

7. Два із 38 підприємців оцінили якість роботи місцевих органів влади на «відмінно», двадцять – на «добре» і шістнадцять – на «задовільно». Жоден не поставив роботі органам влади міста оцінку «погано».

8. Думки підприємців Рубіжного про бізнес-клімат у цьому місті були менш задовільними. Два підприємця оцінили місто, як місце для ведення бізнесу на «відмінно», тринадцять вважають місто «добрим», а вісімнадцять – «задовільним». Три підприємці оцінили місто на «погано». Найбільш позитивними чинниками підприємці виділяють: географічне місцерозташування, наявність кваліфікованої робочої сили, хороше відношення з боку місцевих органів влади, бажання до співпраці. До негативних чинників підприємці відносять наступні фактори: конкуренція, відсутність координації між підприємцями міста по використанню місцевих ресурсів та можливостей

9. Підприємці поділяють думку про те, що місцева економіка може змінитися на краще завдяки ефективнішій місцевій співпраці (розвиток МСП), промисловій реструктуризаці, залученню зовнішніх ресурсів (залучення інвестицій) та покращенню комунальної інфраструктури та інфраструктури для бізнесу. Однак багато хто вважає дуже важливими й окремі аспекти якості життя (будівництво житла, транспорт, підготовка і перепідготовка робочої сили, навколишнє середовище, соціальні послуги тощо).

IV. РЕЗУЛЬТАТИ ОПИТУВАННЯ

1. Статус підприємств

Сімнадцять із 38 підприємств були засновані після 1990 р. Значна частина новостворених підприємств – це переважно малі та середні підприємства сфери послуг, будівництва і, частково, харчової та текстильної галузі. Однак, серед новостворених середніх підприємств є підприємства, які представляють традиційну хімічну промисловість із новітніми технологіями виробництва фармацевтичної продукції, синтетичних субстанцій, поліетиленових труб а також ювелірних виробів. Тоді, як традиційні підприємства представлені хімічною, целюлозно-паперовою галуззю, виробництвом будівельних матеріалів та харчовою промисловістю. 49% власності опитаних респондентів належить державі, серед них підприємства хімічної промисловості та навчальні заклади I-II та III-IV ступенів акредитації. 33% власності належать юридичним і фізичним особам – резидентам України. Іноземний капітал представлений лише у 2-х підприємствах міста і складає 8 відсотків (дивись графік 1).

Графік 1. Структура власності

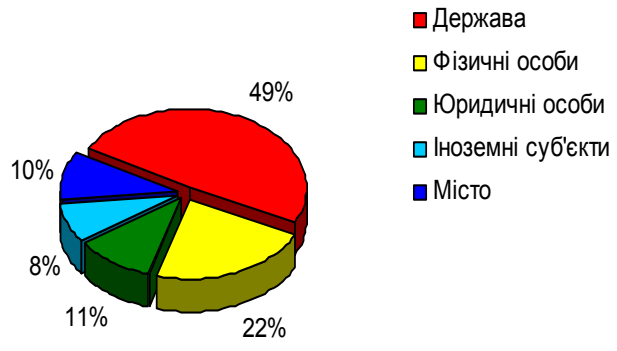

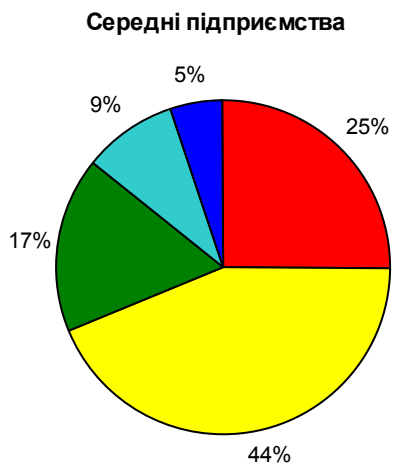

Найбільша частка державної та комунальної власності територіальної громади знаходиться в структурі крупних та середніх підприємств. Форма власності малих підприємств приватна.

2. Загальна інформація про підприємства в цілому

Дуже важливе місце в місцевій економіці належить підприємствам хімічної та целюлозно-паперової галузі, які є головними працедавцями для місцевої робочої сили. Саме ці підприємства виступають основними експортерами продукції переважно до країн СНД, а саме Росії, а також до Європи та інших країн світу.

Дослідження виявило, що доволі стабільно працюють підприємства текстильної та целлюлозо-паперової галузей, значні обсяги продукції яких йдуть на забезпечення місцевого ринку та інших регіонів України. Продукція і послуги підприємств будівельної галузі, торгівлі та сфери послуг також природно споживаються на місцевому ринку в межах області та інших регіонів України; більшість цих підприємств демонструють зростання обсягів продажів. Новим явищем місцевої економіки є різноманітна група

малих та середніх підприємств хімічної галузі. Створені місцевими підприємцями після 1990 р., вони впроваджують в практику новітні технології виробництва і забезпечують продукцією не тільки ринок України (виробництво поліетиленових труб), але й російський ринок (фармацевтичні препарати, фарби, полімери, інші речовини органічного синтезу).

Підприємців попросили назвати чинники, які справляють негативний вплив на їхній розвиток – зараз і в майбутньому (див. графік 2). У порядку пріоритетності це такі чинники: (1) загальна економічна ситуація є найважливішим фактором; його назвали 63% підприємств; (2) витрати на енергію – 39% є значною проблемою для малих та середніх підприємств. (3) Недосконале законодавство – створюють перешкоди для 37% компаній, як і (4) нестача кваліфікованої робочої сили - для 37% підприємств (целюлозно-паперова, харчова галузь, сфера будівництва). (5) Внутрішньою конкуренцією занепокоєні 32% підприємства. (6) висока вартість матеріалів і комплектувальних а також (7) процентні ставки (24%) – ці два чинники є значною проблемою для підприємств малого, середнього та крупного бізнесу. (8) Застарілі засоби виробництва турбують (21%) переважно крупні підприємства хімічної та целюлозно-паперової галузі. (9) Наявність конкуренції з боку іноземних підприємств (16%) свідчить про те, що місцеві підприємства із своєю продукцією виходять на світові ринки і зазнають конкуренції, але їм притаманні тенденції нарощування експорту. Це середні підприємства нового типу оброблювальної, у тому числі хімічної галузі, виробництва ювелірних виробів, сфери послуг. (10) Ставлення місцевої влади створює перешкоди для 13% підприємців, 11% вважають чинниками перешкоди – (11) недоступність фінансування, (12) – вартість робочої сили. Найменшими перешкодами вважаються (13) утрата ринків у колишньому СРСР (8%) та обмеження, пов'язані із захистом довкілля (3%).

Графік 2. Перешкоди, які заважають подальшому розвитку

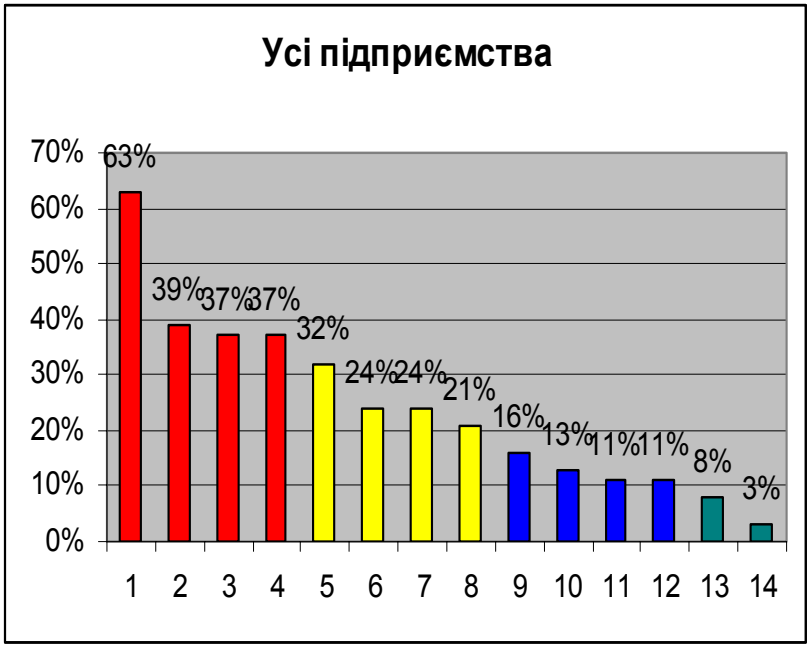

1 Загальна економічна ситуація
2 Витрати на енергію
3 Національне законодавство
4 Нестача кваліфікованої робочої сили
5 Внутрішня конкуренція
6 Витрати на матеріали, комплектуючі тощо
7 Процентні ставки
8 Застарілі засоби
9 Іноземна конкуренція
10 Ставлення місцевої влади
11 Недоступність фінансування
12 Вартість робочої сили
13 Утрата ринків у колишньому СРСР
14 Обмеження, пов'язані із захистом довкілля

Перспективи більш тісної співпраці з Європейським Союзом / вступу до ЄС сприймаються радше позитивно, хоча підприємці свідомі потенційних негативних наслідків цього. Основними перевагами започаткованого процесу інтеграції підприємці вважають більш стабільний бізнес-клімат (50%), кращий правовий захист підприємців (50%) та доступ до великого ринку без митниць (34%) (графік 3).

Графік 3. Переваги вступу до ЄС

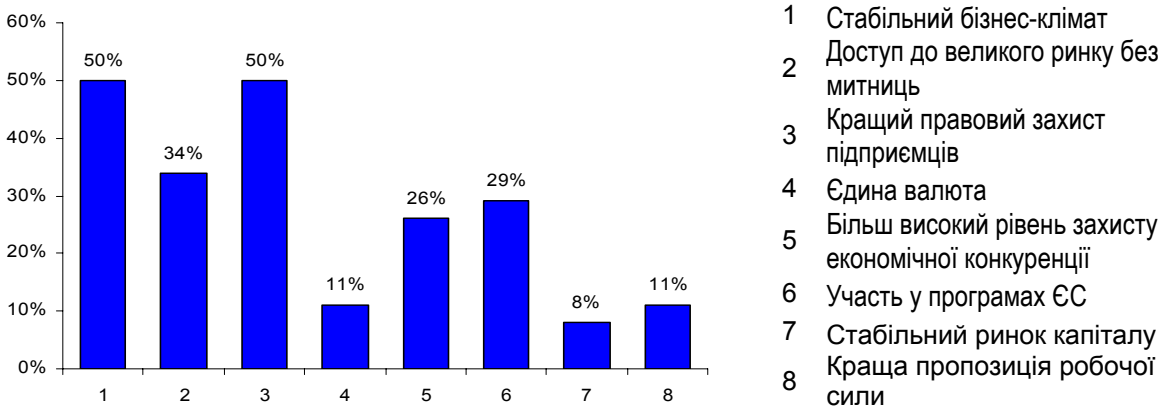

З іншого боку, 55% підприємств очікують, що це призведе до подорожчання робочої сили, послуг та товарів, 53% вважають, що це посилить конкуренцію з боку іноземних компаній. Як чинники, що можуть негативно вплинути на розвиток місцевого бізнесу та його продуктивність, були названі також «суворе законодавство про охорону довкілля» - 13%, «суворі правила щодо сприяння бізнесу з боку держави» - 11%, «більш високі вимоги до етики» - 3%, «більш суворий захист споживачів» - 3%.

3. Споживачі

Тридцять шість підприємців погодилися поділитися інформацією про обсяги збуту, а також географічний розподіл своїх клієнтів (графік 4). Одинадцять підприємств повідомили, що вони експортують частину своїх товарів та послуг (СНД – 17%, інші країни Європи 4%, інші країни світу – 2%). Лише 9% загального обсягу збуту реалізується в межах області, а 68% місцевих товарів та послуг вивозяться до інших областей України. Ці показники свідчать про те, що місцеві підприємства потенційно спроможні експортувати свою продукцію, але вони поки що не зуміли проникнути на «важкі» ринки Західної Європи та інших країн світу.

Треба зазначити, що великі та середні підприємства більше зорієнтовані на внутрішній ринок України та СНД (в основному Росія). Малі підприємства працюють на місцевих споживачів.

Графік 4. Експортна орієнтованість місцевої економіки

Усі підприємства

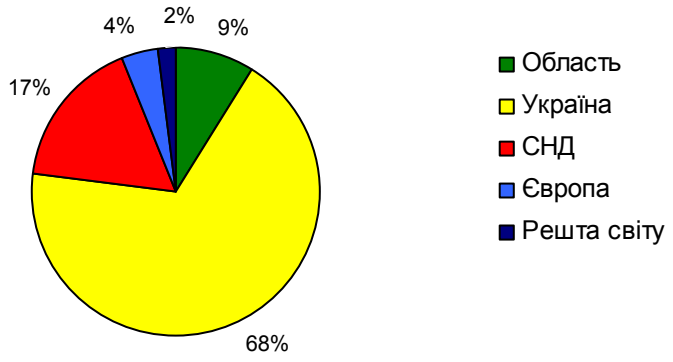

Великі підприємства

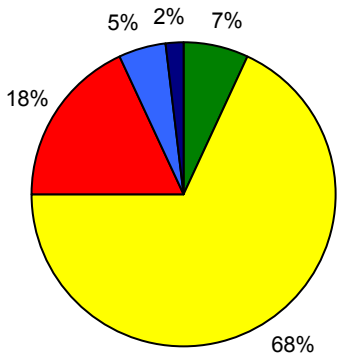

Середні підприємства

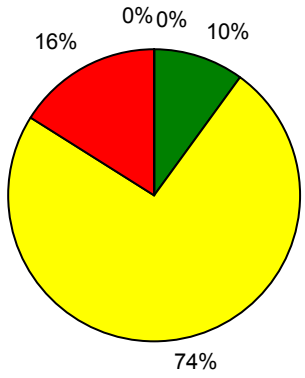

Малі підприємства

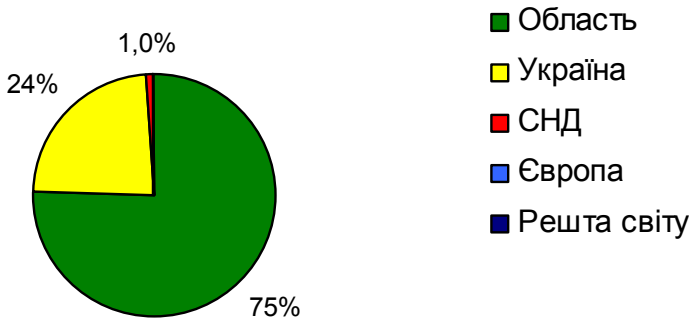

Більшість підприємств очікують стійкого підвищення обсягів продажів (у середньому більш на 20%) у 2006 р., однак середній показник обсягів продажів у розрахунку на одного працівника перебуває на рівні близько 124710 грн., що свідчить про необхідність подальшого нарощування продуктивності.

Наявність кваліфікованої робочої сили для 26 підприємців стало визначальним, щоб займатися своєю підприємницькою діяльністю саме у місті Рубіжному; 23 підприємці прив'язані до споживчого ринку, 20 підприємців зазначили, що вони мають постачальників сировини і комплектувальних, які розташовані в даному регіоні, 15 – входять до кластеру галузей, споріднених за профілем виробництва, 12 зазначають, що саме Рубіжне може забезпечити їх виробництво необхідною базою наукових досліджень та конструкторських розробок, 9 підприємців мають доступ до постачальників необхідних для виробництва компонентів.

4. Працівники і робоча сила

Загальна кількість штатних працівників, зайнятих на 38 підприємствах, включених до опитування, складає 7000 осіб; динаміка зайнятості така: п'ять років тому цей показник становив 7194, а торік – 7416. Рушійною силою створення робочих місць з 2002 до 2006 року були малі та середні підприємства, тоді як низка великих працедавців кількість робочих місць скоротили. З 2007 року кількість робочих місць зменшилася на 416 осіб. Виходячи з прогнозу на 2008 рік, така тенденція підтверджується і скорочення може сягнути 447 осіб.

Графік 5. Тенденції щодо зайнятості

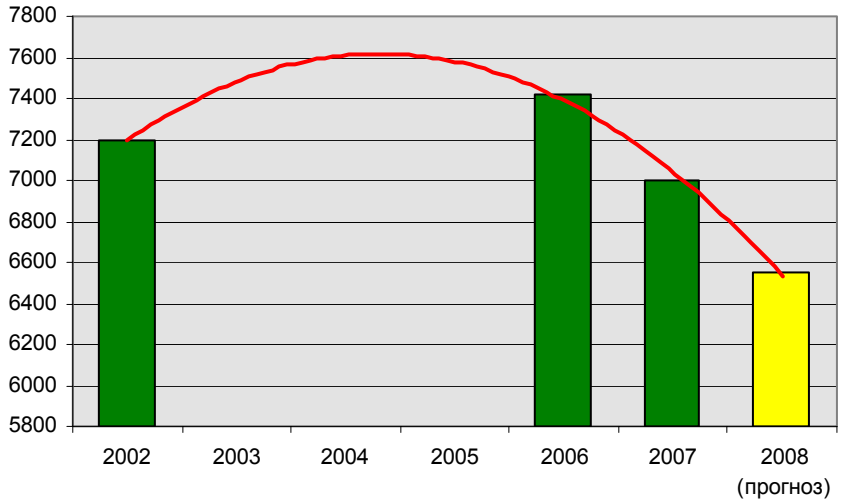

Чисельність працівників - великі підприємства

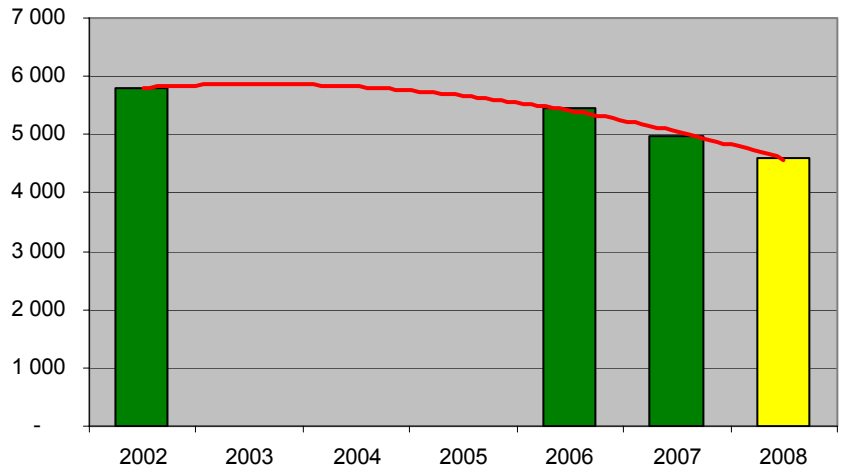

Чисельність працівників - середні підприємства

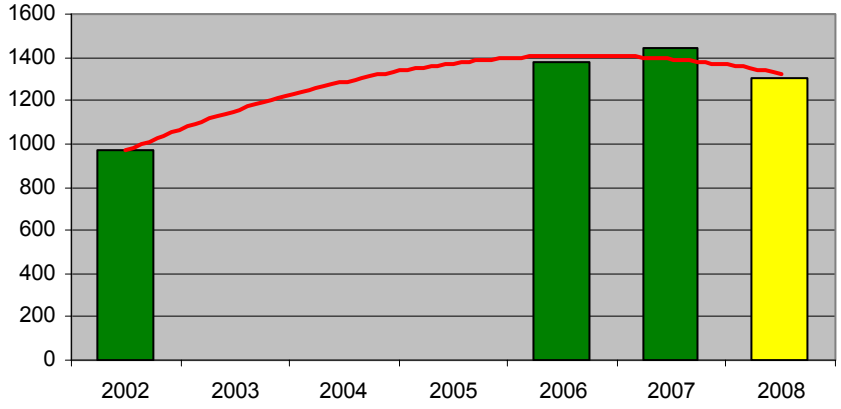

Чисельність працівників - малі підприємства

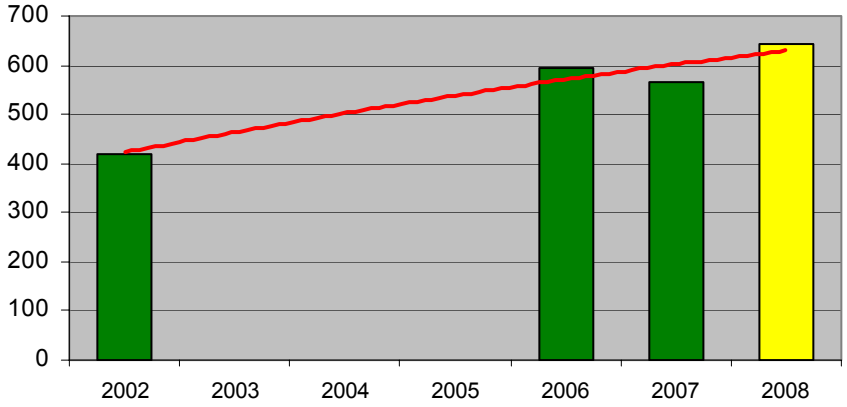

Одержані дані, що стосуються питань зайнятості, свідчать про зменшення кількості робочих місць на опитуваних підприємствах. Навіть прогнозні показники на 2008 рік свідчать про стійку негативну тенденцію. Важливо, що ця проблема існує в сфері крупних підприємств. Більш мобільний малий та середній бізнес навпаки нарощує кількість робочих місць. Таким чином, зайнятість населення Рубіжного – це питання потребує системного підходу по здійсненню зусиль, спрямованих на створення сприятливих умов для розвитку МСП, який на сьогоднішній день вирішує цю проблему.

У 2007 р. середня кількість працівників в розрахунку на одне підприємство з числа включених до дослідження склала 184 осіб, тоді як у 2002 р. цей показник становив 189, а у 2006 році – 195 осіб. Відповідно до наявних тенденцій, наступного року він впаде до 172 особи.

Окремі підприємства зазначили, що протягом наступних двох років мають інвестувати в свої підприємства і створити 276 робочих місць. Позитивним є те, що кількість створюваних робочих місць майже рівномірно розподілена між галузями. Однак, більшу кількість робочих місць планують створити малі підприємства і ця інформація дуже важлива для подальшого планування заходів щодо створення належних умов для підтримки цих намагань з боку органу місцевого самоврядування.

Графік 6. Тенденція інвестування та створення робочих місць

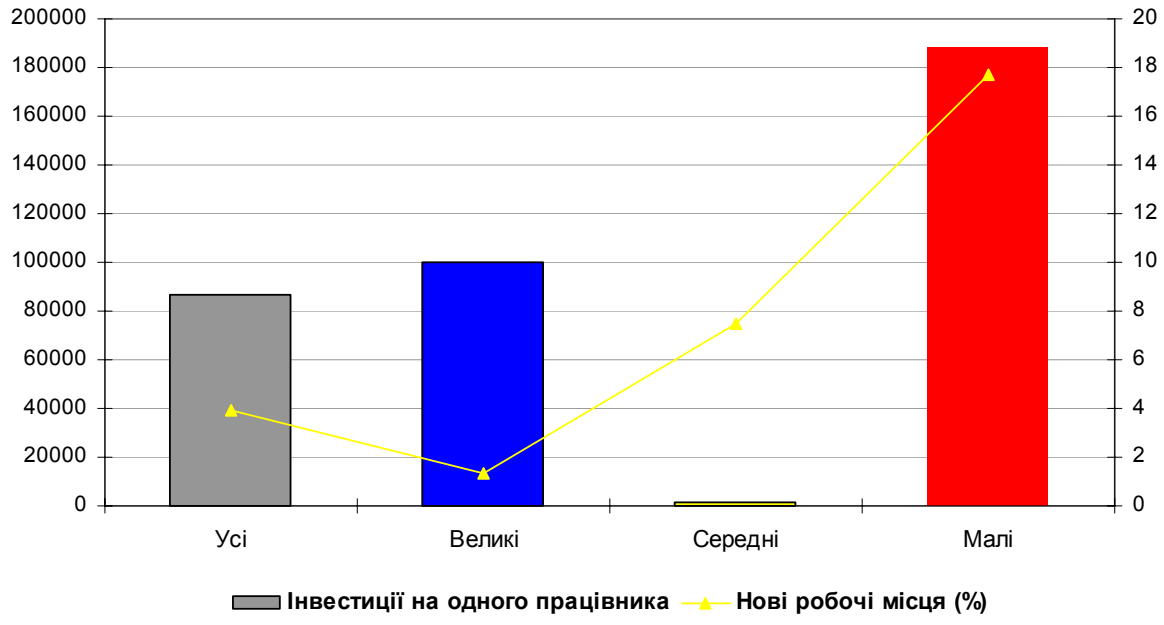

Рівень задоволення працедавців якістю робочої сили є дуже високим. Загалом, 31% працівників оцінюються на відмінно, 43% – добре, 24% – задовільно, а 1% – погано (графік 7). Важливо зберегти як мінімум цей рівень оцінки, оскільки наявність кваліфікованої робочої сили належить до числа основних причин, з яких підприємці розташовують свій бізнес у Рубіжному.

Графік 7. Ступінь задоволеності якістю робочої сили

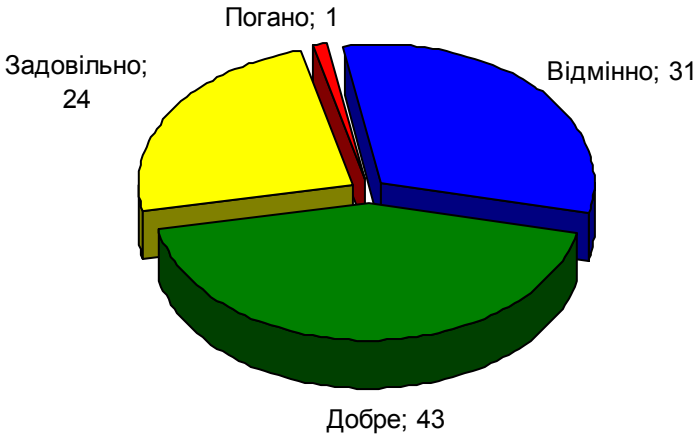

Середньомісячна зарплатня, яку фактично виплачують на підприємствах, які взяли участь в опитуванні, цього року в середньому складає 1059 грн., тоді як у 2006 р. вона становила 1218 грн. Зарплатня в місцевій економіці варіює від 384 до аж 1799 грн. на місяць. Найвища середньомісячна заробітна платня спостерігається в легкій промисловості завдяки ВАТ "Рубіжанський картонно-тарний комбінат". В 2006 році вона складала 1485 грн., а у 2007 році – 1653 грн. Найнижча середньомісячна заробітна платня спостерігається в сфері будівництва, в 2006 році вона складала 548 грн., в 2007 році – 630 грн. Цікаво, що така сама тенденція повторюється і в обсягах збуту (2006 рік). На першому місці легка промисловість (53,4% від загального обсягу опитуваних підприємств), на другому місці хімічна промисловість (39,2%).

Графік 8. Збут та середньомісячна заробітна платня

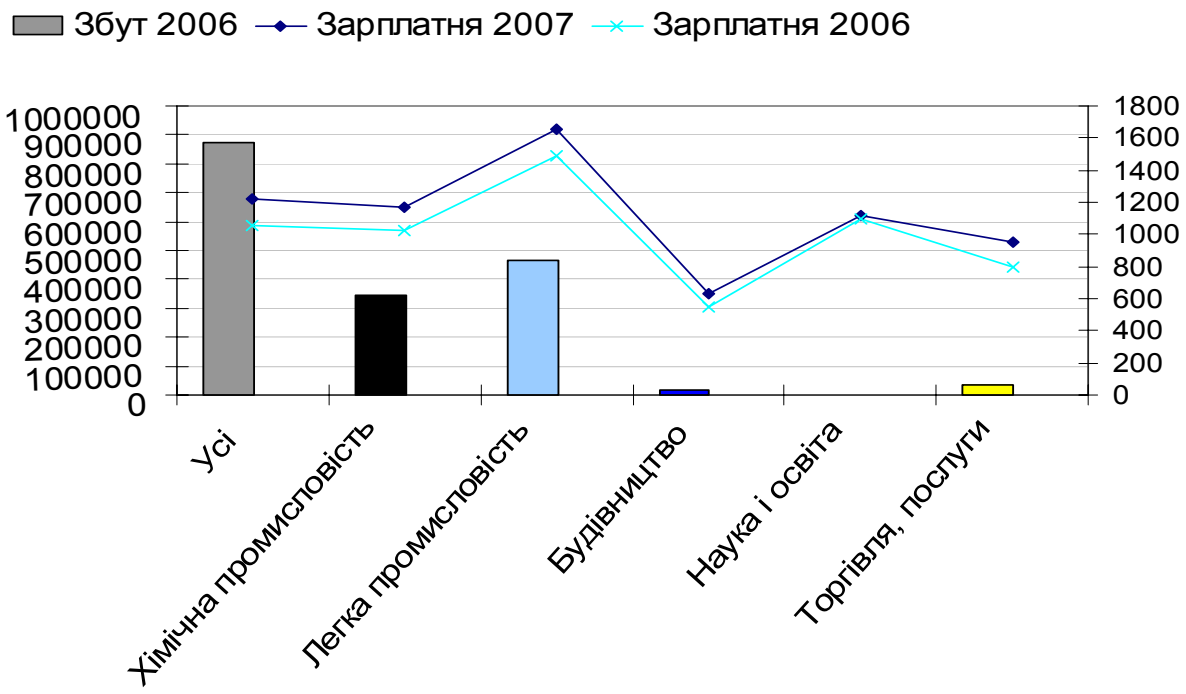

Попри високий рівень задоволеності якістю робочої сили, 16 підприємств відчувають нестачу кваліфікованої робочої сили, а 10 очікують проблеми такого роду в майбутньому. Кваліфіковані спеціалісти з вищою освітою, кваліфіковані технічні працівники, а також робочі спеціальності називалися найчастіше як такі, що їх бракує (зараз або потенційно).

Серед позитивних результатів дослідження можна назвати те, що представники 9 підприємств повідомили про наявність на них науково-дослідницьких відділів із загальною чисельністю 77 працівників.

5. Інформація про наявність виробничих потужностей для підприємницької діяльності

Ситуація у цій сфері видається задовільною (див. графік 9). Як правило, підприємства володіють спорудами (або орендують їх) і мають право на землекористування.

Графік 9. Інформація про наявність нерухомості

Майно у власності чи оренді

Здача в оренду чи продаж (частини майна)

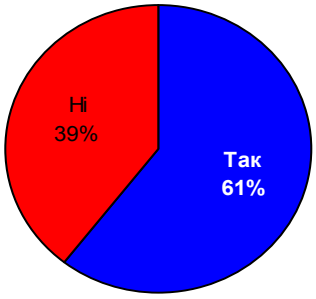

Майно для розширення

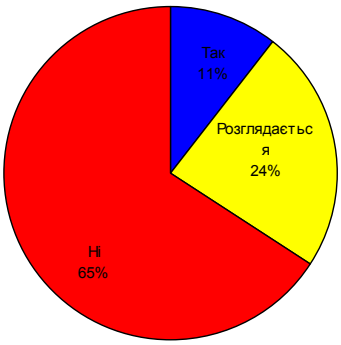

Більшість підприємств мають достатні потужності для розширення підприємницької діяльності. Тільки одне підприємство (графік 10) зараз або в майбутньому має намір перенести свою діяльність за межі Рубіжне, а 10 підприємств розглядають таку можливість, 27 підприємств не планують розширювати свою діяльність в інших адміністративно-територіальних одиницях України або за кордоном. Це пояснюється тим, що 61 % опитаних підприємств мають достатньо землі для розширення виробництва у місті Рубіжному. Окрім того, 65 % зазначають, що в теперішній час не планують віддавати землю в оренду, або продавати і цей потенціал планується використовувати в майбутньому. Тільки 4 підприємства готові (зараз або в майбутньому) запропонувати частину своїх приміщень для оренди або продажу.

Графік 10. Інформація про інвестиції

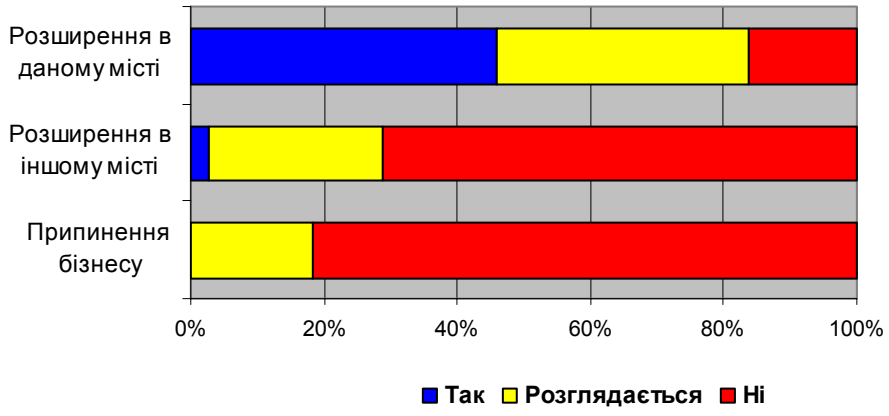

Нинішня якість будівель і технологій видається не дуже високою, саме тому підприємства планують значні інвестиції в розвиток виробничих потужностей. 17 підприємств планують модернізувати або покращити наявні виробничі приміщення і/або технології, переважно в наступні кілька років. Планується інвестувати близько 608 542 тис. грн. і створити 276 нових робочих місць. Однак, деякі підприємства не надали інформації про свої інвестиційні плани, тому насправді інвестиційна діяльність може виявитися вищою.

6. Послуги органів влади та відносини з ними

Підприємствам було запропоновано оцінити за 4-бальною шкалою (1 – відмінно; 4 – погано) дев'ять послуг, які надаються їм органами місцевого самоврядування міста. В середньому ці послуги одержали середню оцінку – 2,6 (див. графік 11). Найбільший рівень задоволення був висловлений щодо такої послуги, як ліцензування і надання дозволів на ведення бізнесу (1,89), на другому місці послуга з ліцензування і надання дозволів на будівельні роботи та надання ділянок та будинків для ведення бізнесу – (2,11).

Графік 11. Послуги органів місцевого самоврядування

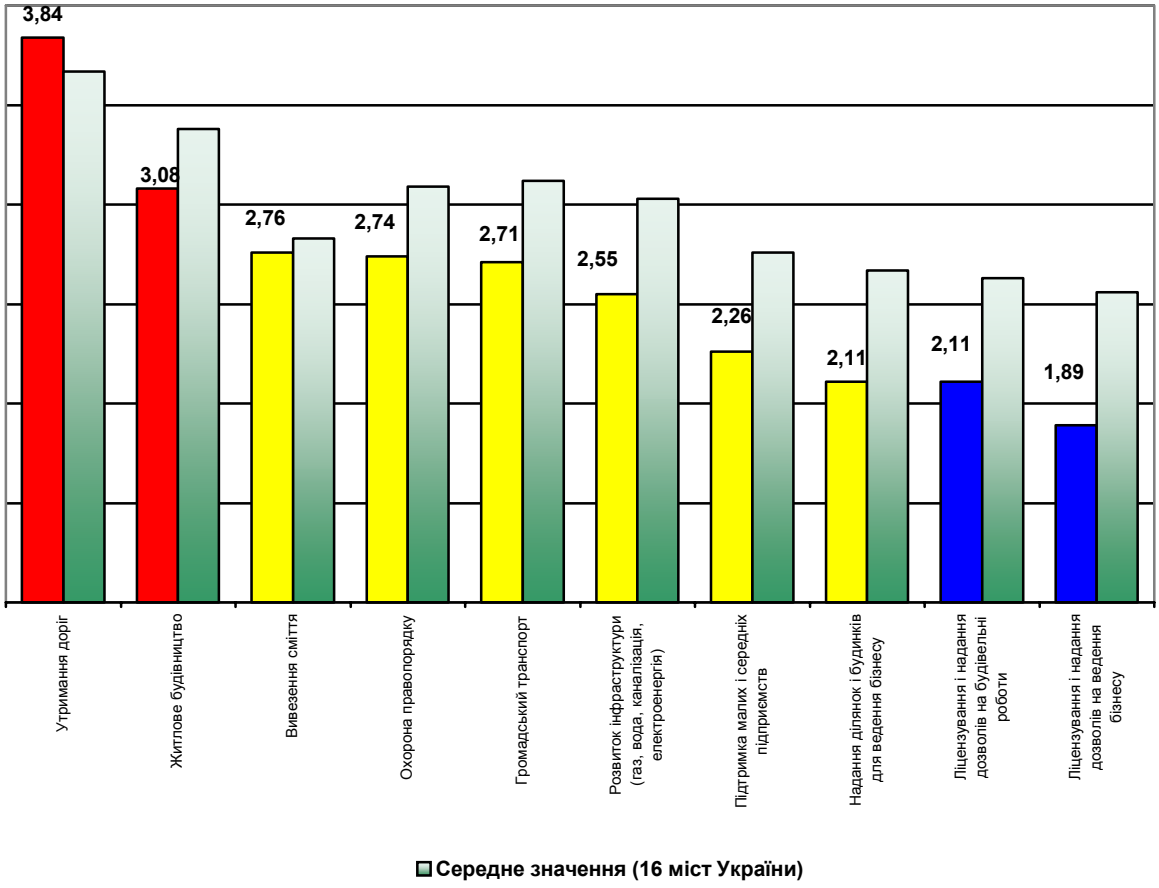

Підприємці не задоволені утриманням доріг (3,84), житловим будівництвом (3,08), збиранням та вивезенням сміття (2,76). Результати оцінки були доволі рівномірними та збалансованими, і відмінності в оцінці різними підприємцями цих послуг були незначними.

В той же час, відповіді на запитання «У яких з цих послуг найбільше хотілося б побачити поліпшення?» вказують на якість утримання доріг, житлове будівництво та підтримку малих і середніх підприємств. Ці три сфери є явними “рекордсменами”. Крім цих сфер, багато підприємців наголошують на необхідності якості охорони правопорядку та збирання і вивезення сміття.

Поряд із цим, підприємцям було запропоновано назвати, які послуги мають надавати місцеві органи влади (та Відділ економічного розвитку) суб’єктам підприємницької діяльності, котрі працюють у Рубіжному. Графік 12 показує, що підприємці активно вітають майже всі види підтримки, запропоновані їм на вибір. Підприємства підтримують податкові стимули (1), надання переваг місцевим фірмам (2), розвиток робочої сили (3), центри сприяння бізнесу (4), відділи економічного розвитку (5) тощо.

На відміну від інших східноєвропейських країн, місцеві підприємці майже не підтримують ідею будівництва і надання безкоштовних ділянок – вони не вбачають гарантій того, що ті, хто отримав би ці субсидії, справді почали б створювати нові робочі місця..

Графік 12 . Послуги, що надаються Департаментом економічного розвитку

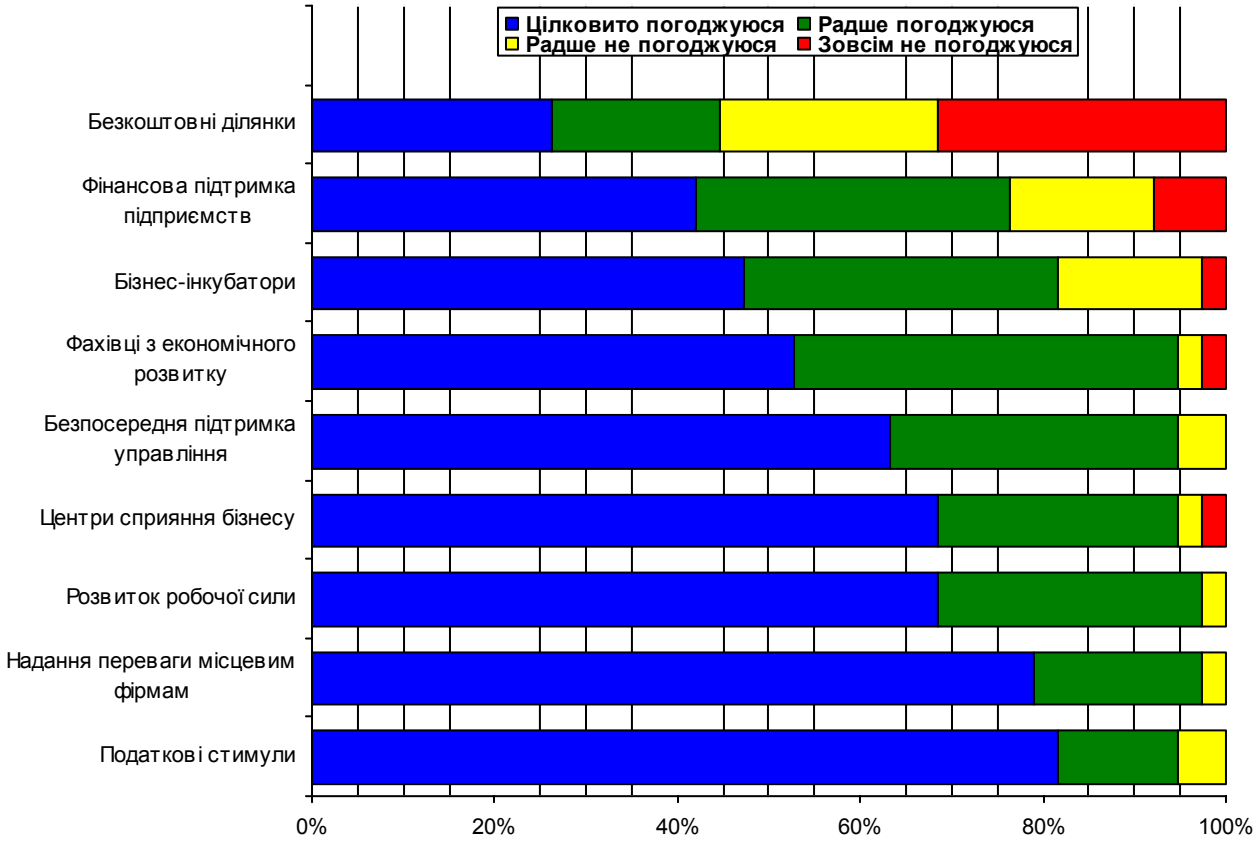

Підприємці оцінювали контакти з посадовими особами та організаціями органів влади. Як видно з даних, наведених на графіку 13, результати є досить позитивними. Органи реєстрації бізнесу і навіть податкові органи, пожежна охорона та санітарно-епідеміологічна станція одержали позитивні оцінки. Позитивну оцінку отримали також міський голова, заступники міського голови та міська рада. Опитування свідчить про обмеженість контактів підприємців з Відділом з питань інвестицій, Управлінням з питань підтримки і розвитку бізнесу та бізнесовою асоціацією.

Багато коментарів, які зробили підприємці щодо проблем при контактах з органами влади, можна узагальнити в одному реченні: “Надто багато бюрократії, корупційна зацікавленість у винесенні рішень, довга процедура розгляду рішень, відсутня співпраця».

Графік 13. Контакти з органами влади

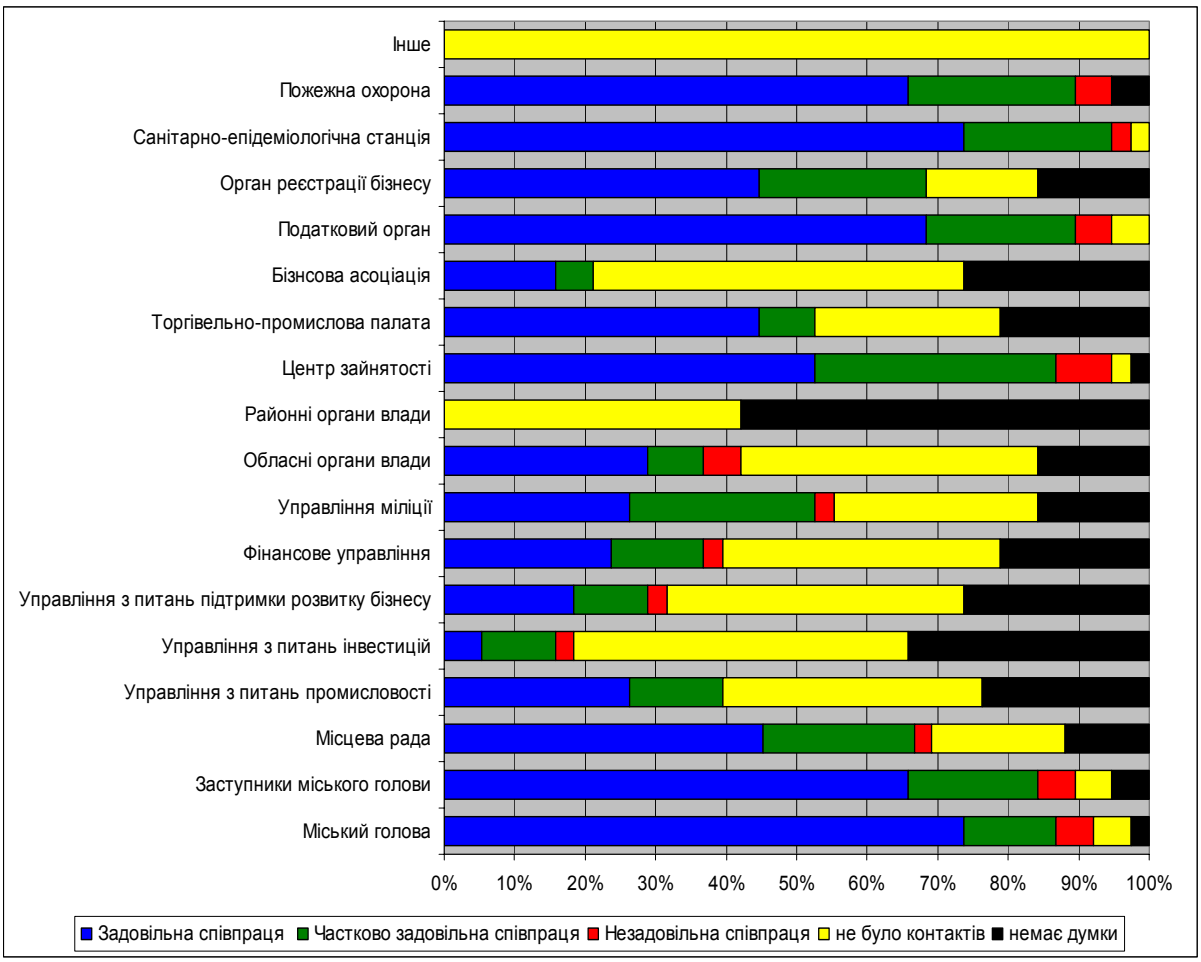

7. Критично важливі питання

Коли підприємцям було запропоновано вибрати не більше трьох найкритичніших першочергових питань, на яких слід зосередити увагу в стратегічному плані міста, вони дали такі відповіді:

- Розвиток МСП **(68%)** - це питання одержало найбільшу підтримку як з боку представників крупного так малого та середнього бізнесу;
- Промисловій реструктуризації було віддано **47%** голосів;
- Іноземні прямі інвестиції – це питання посіло третє місце - **42%** голосів;
- Інфраструктура для бізнесу, комунальна інфраструктура посіла четверте місто **(29%);**
- Будівництвом житла рекомендували **24%** підприємців;
- Сферу транспорту вважають пріоритетною **18%** підприємців;
- Підготовка та перепідготовка робочої сили, навколишнє середовища – ці два питання вважають критичними для міста Рубіжного **13%** респондентів;

Графік 14. Критично важливі питання

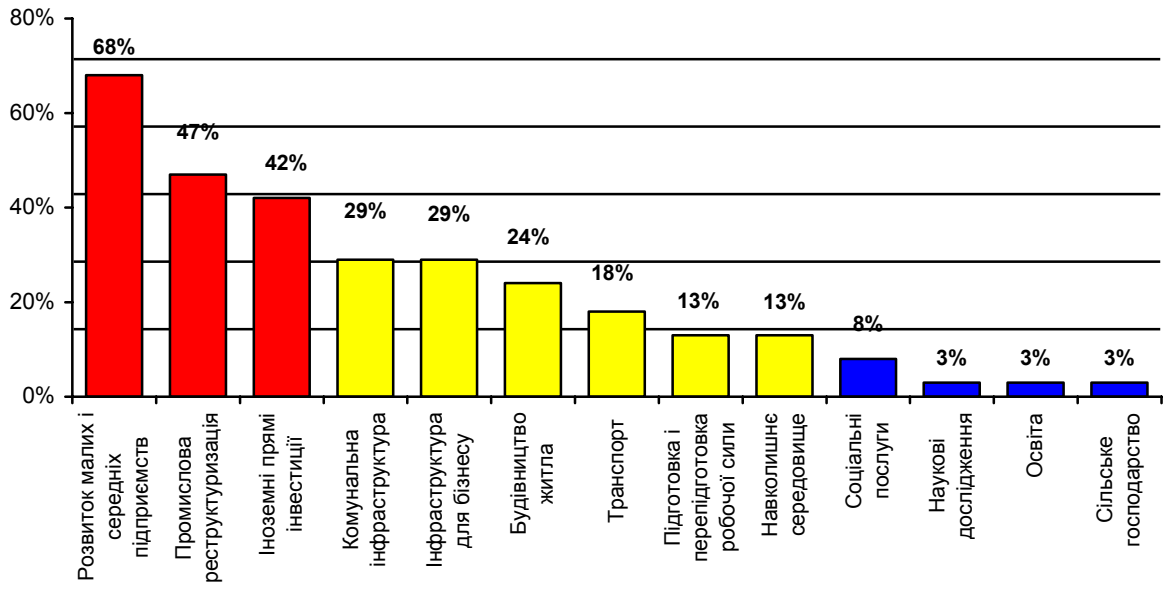

З іншого боку, кілька питань були названі менше п’яти разів; серед них: наукові дослідження і розробки, освіта, сільське господарство та соціальні послуги. Туризм не було зазначено зовсім.

9. Загальні враження

Підприємцям було запропоновано поділитися своїми загальними враженнями від роботи органів влади Рубіжного. Два із 38 підприємців оцінили якість роботи місцевих органів влади на “відмінно”, двадцять – на “добре” і шістнадцять – на “задовільно”. Жоден не поставив роботі органів влади міста оцінку "погано". Погляди на бізнес-клімат Рубіжного були теж позитивними. Два респонденти оцінили місто на “відмінно”, тринадцять вважають Рубіжне “добрим” місцем для бізнесу, а вісімнадцять – “задовільним”.

Графік 15. Загальна думка

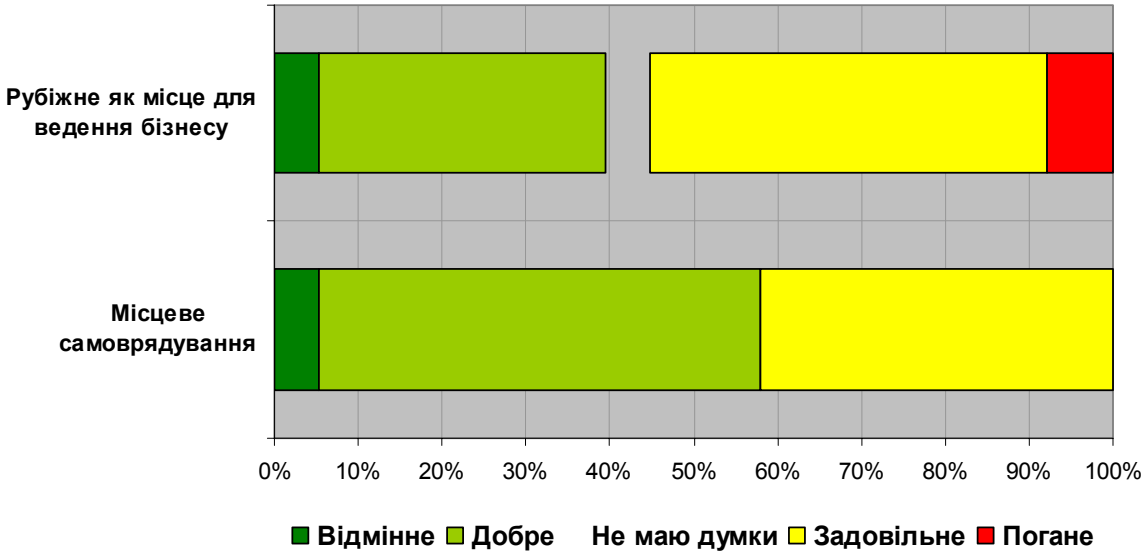

Серед прикладів позитивних аспектів бізнес-клімату Рубіжного, наведених підприємцями, найчастіше згадувалися такі:

- Географічне розташування міста – близькість до російського кордону;
- Наявність кваліфікованої робочої сили (призупинення діяльності «Красітєля» призвело до збільшення незайнятої кваліфікованої робочої сили);
- Наукова та дослідницька база (на підприємствах та в навчальних закладах);
- Наявність вищих навчальних закладів, які готують молодих спеціалістів;
- Місцеве самоврядування готово для співробітництва з бізнесом;

Негативні чинники, названі підприємцями Рубіжного, переважно стосувалися якості законодавства, яке становить загальну проблему. Серед проблем, пов'язаних із даним місцем ведення бізнесу, підприємці назвали такі:

- Периферійність розташування міста ;
- Високий рівень конкуренції на місцевому ринку;
- Відсутність координації серед підприємців міста;
- Низький економічний рівень міста, добробут населення:

V. РЕЗЮМЕ

Це дослідження бізнес-клімату відображає акумульовані думки підприємницької громади Рубіжного. Її колективне ставлення до міських органів влади матиме значний вплив на те, чи відбуватиметься зростання його економіки, чи вона зазнає стагнації або спаду. Цей звіт допоможе експертному Комітету з стратегічного розвитку в його роботі і буде корисним для місцевих органів влади в їхніх зусиллях, спрямованих на підтримання та покращення бізнес-клімату міста.

Працівники проекту “Економічний розвиток міст” хотіли б висловити вдячність усім працедавцям, які поділилися своїми думками і надали корисну інформацію, а також усім членам експертного Комітету стратегічного розвитку, які приділили свій час проведенню опитування.